

«Το σκέφτηκα πολύ εάν θα έπρεπε να περπατήσω ανάμεσα στον λαό και να αφήσω να μου φύγουν πολλά λόγια. Γιατί φοβόμουν και φοβάμαι ότι δεν ξέρουν, ούτε πώς να τα πιάσουν, ούτε πώς να τα κρατήσουν».

Φρ. Νίτσε
«Τάδε έφη Ζαρατούστρα»

Βαδίζοντας κατά μήκος του διαδρόμου, τον οποίο οριοθετούσαν αναμμένες δάδες, το ζεύγος των νεόνυμφων εισήλθε πανηγυρικά στον ανοικτό χώρο του κτήματος «Το ελληνικό όνειρο». Οι καλεσμένοι σηκώθηκαν όρθιοι και χειροκροτούσαν. Τα επιφωνήματα θαυμασμού «πνίγηκαν» από την εκκωφαντική μουσική, ενώ οι λάμπεις των βεγγαλικών, τα φλας των φωτογράφων και ο προβολέας της κάμερας μαγνητοσκόπησης έκαναν ημέρα την ανοιξατική νύχτα.

Το ζευγάρι πήρε θέση μπροστά στην πολυόροφη τούρτα και κάπως έτσι άρχισε η γαμήλια δεξίωση. Μέσα στη μεγαλοπρέπεια. Όχι ότι οι δύο οικογένειες ήταν σπουδαίες και τρανές. Ήταν της μεσαίας τάξης, θα λέγαμε. Της κραταιάς μεσαίας τάξης.

Οι νεόνυμφοι, παρά τις δυσκολίες που προκαλούσε στον βηματισμό τους η δαντελένια ουρά του νυφικού, χόρεψαν αγκαλιασμένοι έναν ξενόφερτο χορό και μετά κάθισαν στο κεντρικό τραπέζι, πλαισιωμένοι από τους συμτέθερους, ακριβώς κάτω από την ακτινοβολούσα επιγραφή «Το ελληνικό όνειρο».

Δεν έλαμπε μόνο το ζευγάρι. Άστραφταν και οι καλεσμένοι. Φανταχτερά φορέματα, εξαντρίκ χτενίσματα, λουσατά κοστούμια

και στρας που λαμπύριζαν στο νερό της πισίνας. Οι κύριοι συζητούσαν για τα πολιτικά, τις δουλειές, τα ποδοσφαιρικά. Οι κυρίες για τα οικογενειακά, τη μόδα, τη διακόσμηση και, φυσικά, για τις εντυπώσεις τους από το μυστήριο που τελέστηκε στη Μητρόπολη. Είπαμε, οι οικογένειες μπορεί να μην ήταν σπουδαίες και τρανές, αλλά τις δυνατότητες και, κυρίως, τις «άκρες» τους τις είχαν, καθώς προέρχονταν από τη μεσαία τάξη.

Λίγο το καλό και πλούσιο φαγητό, λίγο το κρασί, οι καλεσμένοι έφτασαν σε κατάσταση ευφορίας. Παραμέρισαν τους τύπους και η δεξίωση εξελίχθηκε σε γλέντι τρικούβερτο. Έπεφταν βροχή οι παραγγελιές στον dj, ο οποίος «τσέπωνε» τουλάχιστον 300 ευρώ για να διασκεδάξει τους καλεσμένους σε γάμους και βαφτίσια, χωρίς φυσικά να δίνει απόδειξη. Το κέφι έφτασε στο αποκορύφωμα με τα ψευτο-ζεϊμπέκικα και τα καψουροτράγουδα. Θείοι και θείες, φίλοι και φίλες, πλην των νεότερων που παρέμεναν στις θέσεις τους με τα iphone ανά χείρας για να στέλνουν μηνύματα και να ανεβάζουν φωτογραφίες στο Facebook, έτρεχαν στην πίστα και χόρευαν ομαδικά. Έδειχναν εκστασιασμένοι. Τίναζαν χέρια και πόδια, λες και τους είχε χτυπήσει ηλεκτρικό ρεύμα. Οι φελλοί από τα μπουκάλια της σαμπάνιας εκτοξεύονταν προς τα φοινικόδεντρα που κοσμούσαν τον περιβάλλοντα χώρο, εκεί που πριν κατασκευαστεί το κτήμα υπήρχαν ελαιόδεντρα.

Ο πατέρας της νύφης σηκώθηκε από το τραπέζι και μπήκε στο κτήριο που συμπλήρωνε τις εγκαταστάσεις του κτήματος. Χονδρέμπορος ο συμπτέρος, Αγόραζε 20 λεπτά το κιλό τις τομάτες από τους παραγωγούς της Κρήτης και τις πουλούσε 60 στους μανάβηδες. Αναζήτησε τον ιδιοκτήτη του κτήματος και τον βρήκε στο γραφείο του. Κοίταξε το χρυσό του ρολόι με τον χοντρό μπρασελέ.

«Δεν το βλέπω να σχολάει νωρίς ο γάμος και ήρθα να σε πληρώσω, μήπως θες να φύγεις... Ωραίο κτήμα έχεις φτιάξει, μάστορα», του είπε και του έδωσε τον φάκελο με τα χρήματα.

«Πού να στα λέω... Ξέρεις πόσο λάδι έσταξα για να πάρω την άδεια; Τη μία έλειπε το ένα χαρτί, την άλλη απαγορευόταν η τάδε

χρήση. Τι να κάνω; Λάδωσα», του απάντησε και νιώθοντας ότι μπορούν να συνεννοηθούν, είπε την ώρα που άπλωνε το χέρι για να πάρει τον φάκελο: «Δεν σου κόβω την απόδειξη για όλο το ποσό, για να πληρώσεις λιγότερο ΦΠΑ. Να μην βάλουμε και τα έξι χιλιάδικα. Λέω να βάλουμε τα τρία, να πέσει ο ΦΠΑ στο μισό».

«Καλά το σκέφτεσαι», απάντησε με μιας ο χονδρέμπορος και πρόσθεσε: «Νομίζεις ότι εγώ κόβω τις αποδείξεις για όλα τα ποσά; Μην ακούς που λένε “όλα τα κιλά, όλα τα λεφτά”. Αυτά είναι για να τσεπώνουν οι αγρότες τις επιδοτήσεις. Εμείς που δεν έχουμε επιδοτήσεις, κερδίζουμε κρύβοντας τον ΦΠΑ...».

Την ώρα που έπαιρνε την απόδειξη, ακούστηκε ένα βουητό. Σαν κάτι από το υπέδαφος να μούγκριζε και να συγκέντρωνε όλες του τις δυνάμεις για να βγει στην επιφάνεια. Τα βαριά φωτιστικά έτρεμαν. Πορσελάνες και κρύσταλλα κουδούνιζαν. Ο ιδιοκτήτης και ο χονδρέμπορος πετάχτηκαν έξω από το κτήριο όπου αντίκρισαν σκηνές πανικού.

Οι καλεσμένοι, αιφνιδιασμένοι και τρομαγμένοι από το μούγκρητό, είχαν σπρώξει τις ροτόντες και τις ντυμένες με λευκά καλύμματα πλαστικές καρέκλες. Μπουκάλια και ποτήρια κυλούσαν από τα τραπέζια στο γκαζόν. Ο dj παράτησε στη μέση το τραγούδι «είναι κακό στην άμμο να χτίζεις παλάτια» κι έτρεξε κοντά στους καλεσμένους.

Τα βλέμματα στράφηκαν στην κουμπάρα που ούρλιαζε. Ένα ποτήρι κόκκινο κρασί είχε χυθεί στο φόρεμά της, μάρκας Roberto Cavalli, αξίας 1.500 ευρώ. «Μην ανησυχείς. Θα σου πάρω άλλο», προσπάθησε να την καθησυχάσει ο άντρας της, ο λογιστής του συμπέθερου που δεν έκοβε αποδείξεις για όλα τα κιλά. Σαν να μην έφτανε αυτό, της έτυχε άλλη μία μεγάλη συμφορά. Τρέχοντας πανικόβλητος πίσω της ένας καλεσμένος άρπαξε κατά λάθος μία τούφα από τα extension που είχε προσθέσει στο μαλλί της ειδικά για την περίπτωση. Η κουμπάρα έπαθε νευρικό κλονισμό. «Πώς θα βγάλω τώρα φωτογραφίες;», κλαψούρισε.

Ένα σούσουρο είχε αρχίσει να απλώνεται σε όλο το κτήμα «Το ελληνικό όνειρο»: «Έχουμε κρίση... έχουμε κρίση...». Ο παπάς που

είχε τελέσει το μυστήριο μαζί με τον μητροπολίτη, ανησούχησε και μέσα στην αναμπουμπούλα έχωσε δυο μεγάλα κομμάτια κρέας στη βαθιά του τσέπη. «Τόσα χρόνια βλέπω τις γριές να κρύβουν τους άρτους στις ποδιές τους. Στο κάτω – κάτω, τώρα έχουμε κρίση. Αν σταματήσουν να παντρεύονται, πώς θα ζήσω; Θα πάω να γραφτώ στον ΟΑΕΔ;».

Το σούσουρο εντεινόταν: «Έχουμε κρίση... έχουμε κρίση...». Ο γαμπρός, υπαλληλάκος β', αλλά με μονιμότητα και σίγουρο μισθό, διορισμένος στο δημόσιο με τις γνωριμίες του πατέρα του στις κομματικές οργανώσεις, παράτησε τη νύφη και έτρεξε στο πάρκινγκ. Φοβόταν, μήπως με τον σεισμό έπεσε κανένα δέντρο και του πλάκωσε τη διθέσια Mercedes. «Πώς κάνεις έτσι για το αμάξι; Θα σου πάρει άλλο ο μπαμπάς», του είπε ο μικρότερος αδελφός του, ο οποίος δεν έλεγε να τελειώσει τις σπουδές του σε ΤΕΙ Μηχανολογίας. Ούτε στα εργαστήρια δεν πάταγε το πόδι του. «Αιώνιος φοιτητής» που λέμε.

«Έχουμε κρίση... έχουμε κρίση», επαναλάμβαναν στον ρυθμό του εγκέλαδου οι καλεσμένοι. «Φταίνε οι πολιτικοί», φώναξε ο μπάρμπα με το παχύ μουστάκι, που στα 55 του πήρε σύνταξη 2.500 ευρώ, ευδοκίμως τερματίσας την υπηρεσία του σε δημόσια επιχείρηση.

«Φταίνε οι μεγαλοκαρχαρίες που δεν πληρώνουν φόρους, γιατί έχουν γερές "πλάτες"», του απάντησε, χτυπώντας τις ψηλοτάκουνες γόβες της στο γρασίδι, η ξαδέλφη της νύφης που είχε συνοικιακό μαγαζάκι με ρούχα και χρωστούσε τις ασφαλιστικές εισφορές, τόσο τις δικές της, όσο και της γειτονοπούλας, την οποία είχε προσλάβει, γιατί δεν προλάβαινε μόνη της να βγάλει τη δουλειά. Ένα κομμωτήριο να πάει, έναν cappuccino να πει, μια Μύκονο το καλοκαίρι και μια Αράχωβα τον χειμώνα, δεν βγαίνει χωρίς υπάλληλο κι ας μην μπορεί να πληρώσει τα ασφαλιστικά ταμεία και τους φόρους. Τι να έκανε; Να τα έκοβε όλα;

«Φταίνε οι ξένοι», φώναξε ένας ανιψιός από το σόι του γαμπρού, που ήρθε στον γάμο από το χωριό με το BMW X5, το οποίο

αγόρασε με τα χρήματα της επιδότησης για την καλλιέργεια. «Φταίνε οι δημόσιοι υπάλληλοι που τεμπελιάζουν», έλεγε μεγαλοφώνως ένας γιατρός που είχε χτίσει βίλα κάπου στα βόρεια προάστια, όταν το μπαχτσίσι από τους ασθενείς δεν μπορούσε άλλο να κρυφτεί στον τραπεζικό του λογαριασμό. Το οικόπεδο ήταν ευκαιρία, δηλωμένο αγροτεμάχιο.

«Δεν ξέρετε τι λέτε. Φταίνε οι μετανάστες που μας παίρνουν τις δουλειές», είπε ένας 30χρονος, ο οποίος ζούσε με τους γονείς του, δεν είχε εργαστεί ποτέ και αναζητούσε διευθυντική θέση σε πολυεθνική εταιρεία με μισθό συν μπόνους, γραμματειακή υποστήριξη, εταιρικό αυτοκίνητο, κινητό και ένα ρεπό την εβδομάδα, κατά προτίμηση Δευτέρα ή Παρασκευή για να προλαβαίνει να κάνει spa.

«Να σας πω τι γίνεται με τα spread», πετάχτηκε η γιαγιά της νύφης και πρόσθεσε: «Είχε έκτακτο δελτίο ειδήσεων στην τηλεόραση και είπαν ότι ανεβαίνουν τα επιτόκια δανεισμού και ότι έρχεται κρίση χρέους». «Πού τα έμαθες όλα αυτά, γιαγιά;», ρώτησε ένας καλεσμένος. «Πού τα έμαθα; Τα είπε ο Αυτιάς», του απάντησε αποστομωτικά.

«Εγώ λέω να την κάνω», είπε ο κολλητός του γαμπρού, ο ηλεκτρολόγος. «Πρωί – πρωί θα πάω στην τράπεζα και θα στείλω τα λεφτά μου στην Ελβετία. Πού ξέρεις τι γίνεται με αυτήν την κρίση;», σκεφτόταν. Σαν να διάβασε τις σκέψεις του ένας θεός της νύφης, εργολάβος οικοδομών. «Κι εγώ το ίδιο θα κάνω. Και μετά θα μειώσω τους μισθούς των εργαζόμενων, γιατί μάλλον δεν θα ξαναπουλήσω διαμερίσματα στις ίδιες τιμές. Πάει η δουλίσσα μου... Πάνε τα λεφτουδάκια μου... Τα ένιωσες τα τραντάγματα; Ήταν πολύ δυνατά. Εγώ ξέρω τι γίνεται κάτω από το έδαφος», είπε στον ηλεκτρολόγο.

Κάτω από τα πόδια τους έτρεχαν οι ποντικοί που είχαν βγει από τα μαγειρεία. Ο ιδιοκτήτης του κτήματος δεν είχε κάνει απολύμανση και μυοκτονία. Ελεγκτές δεν έρχονταν, γιατί «λάδωνε» και τις υγειονομικές υπηρεσίες. «Τώρα που τσακώνονται, θα κάνουμε καλό πλιάτσικο. Τα τραπέζια είναι γεμάτα φαγητά», έλεγαν μεταξύ τους οι ποντικοί και παρότρυναν ο ένας τον άλλον να τρέξουν πιο γρήγορα. Χαίρονταν γιατί νόμιζαν ότι μέσα στον πανικό θα μπορούσαν

να καρπωθούν περισσότερα. Η βουλιμία τους δεν τους άφηνε να καταλάβουν ότι από τον σεισμό ούτε εκείνοι θα γλύτωναν.

Σύντομα άρχισαν και οι ποντικοί να καβγαδίζουν. «Σου είπα να μην σκάβεις με τόση μανία. Είδες τι έκανες; Θα χαλάσει και το δικό μας σπίτι τώρα», είπε ένας ποντικός σε έναν άλλο που του φαινόταν λαίμαργος και πλεονέκτης. «Τι να έκανα, αφού έχω τόσα στόματα να θρέψω; Να μην είχα τουλάχιστον τα ντουλάπια και το ψυγείο γεμάτα για μια δύσκολη ώρα;», του απάντησε με απολογητικό ύφος.

Ανάμεσα στους καλεσμένους εμφανίζεται η Κασσάνδρα που προφητεύει τη χρεοκοπία. «Φταίει το κοινό νόμισμα! Να φύγουμε από την Ευρώπη», φωνάζει ένας ποντικός που είχε πάρει θάρρος. Μπορούσε, επιτέλους, να αγοράζει ελεύθερα εις επήκοον όλων. Αλλά του έκοψε τη φόρα ένα γκαρσόνι. «Μιλάς κι εσύ, βρε ποντικέ, που τόσο καιρό ροκανίζεις τις προμήθειες χωρίς να έχεις πληρώσει μία; Νομίζεις ότι δεν βλέπω τόσο καιρό τι κάνεις; Δεν έχω πει τίποτα, γιατί δεν θα γίνω “καρφί”».

«Φταίνε οι παπάδες που δεν φορολογούνται», φώναξε ένας νεαρός. «Όχι, δεν φταίμε εμείς, φταίνε τα γκαρσόνια που δεν μας εξυπηρετούν», απάντησε ο παπάς που δεν είχε ακόμη φύγει από το κτήμα. «Φταίμε εμείς που σας διορίζαμε κι εσείς που μας ψηφίζατε», είπε ένας πολιτικός με τον οποίο όλοι έσπευσαν να φωτογραφηθούν, όταν τον είδαν στον γάμο. Ειδικά η κουμπάρα. «Τι μιλάς εσύ;», είπε στον πολιτικό με αγριεμένο ύφος ο πατέρας του γαμπρού. «Γιατί να μη μιλάω; Εγώ δεν διόρισα τον γιο σου, αφού έφτιαξα τη θέση για να δικαιολογήσω την πρόσληψη;»

Ένας καλεσμένος, κάτοχος αδειών ταξί, που είχε πρωτοστατήσει στις κινητοποιήσεις για να μην μπουν ταμειακές μηχανές και απελευθερωθεί το επάγγελμα, μάζεψε γύρω του καλεσμένους και γκαρσόνια. «Μόλις μίλησα με έναν κολλητό μου που έχει έναν ανιψιό, του οποίου ο κουνιάδος έχει έναν φίλο, ο οποίος είναι μακρινός συγγενής ενός επικοινωνιολόγου που δουλεύει σε κάποιο πολιτικό γραφείο. Λοιπόν, για να μην πολυλογώ, αυτός είναι μέσα

στα πράγματα και του είπε ότι τώρα πάνε στο Νομισματοκοπείο μεγάλα φορτηγά. Θα κόψουν δραχμές!».

Όσοι βρίσκονταν γύρω του άρχισαν αμέσως να παίρνουν τηλέφωνα για να διαδώσουν το νέο. «Τι τον έχεις αυτόν που σου είπε ότι κόβουν δραχμές;», τον ρώτησε ένα γκαρσόνι. «Πες ότι το λέει ο Μητσάρας», απάντησε ο ιδιοκτήτης ταξί. «Ποιος είναι ο Μητσάρας;», αναρωτήθηκε το γκαρσόνι. «Η πληροφορία είναι εγγυημένη. Ξέρει ο Μητσάρας», του είπε ο ταξιτζής χαϊδεύοντας το μουστάκι του και ο διάλογος έκλεισε.

Όλοι είχαν μεταμορφωθεί σε αναλυτές, οικονομολόγους, κάθε λογής ειδήμονες, παντογνώστες και κυρίως προφήτες. Ήταν η ευκαιρία που όλοι ζητούσαν για να δείξουν ότι γνωρίζουν τα πάντα σχετικά με τη διαμόρφωση των ελλειμμάτων, την εξέλιξη του δημόσιου χρέους, τις αιτίες ανόδου των επιτοκίων δανεισμού, τον ρόλο των τραπεζών και των ξένων κυβερνήσεων, τις σχέσεις μεταξύ των νομισμάτων, ακόμη και το πώς αντιμετωπίζονται κρίσεις σε κράτη με διπλό έλλειμμα.

Ήταν, επίσης, η ευκαιρία να δείξουν τις ικανότητές τους στην απόδοση ευθυνών αμερόληπτα και αντικειμενικά. Επειδή ήταν και πολύ έξυπνοι, βρήκαν αμέσως τους υπεύθυνους, τους έριξαν το ανάθεμα, ενώ οι πιο ακραίοι ζητούσαν τη θανατική τους καταδίκη. Ένοχοι ήταν οι πολιτικοί, ήταν οι ξένοι, ήταν οι μεγαλοκαρχαρίες, ήταν οι μετανάστες, ήταν..., ήταν... Ήταν όλοι εκτός από εμάς. Όλοι εκτός από τον εαυτό μας.

Ουδείς τόλμησε να εκστομίσει την αλήθεια: Φταίμε όλοι. Έχουμε ευθύνες ακόμη και όσοι δεν κλέψαμε από τα μαγειρεία, είτε γιατί «καλύπταμε», είτε γιατί ανεχθήκαμε τη διαφθορά. Κάναμε τα στραβά μάτια και νομιμοποιήσαμε διά της σιωπής μας τις παρανομίες. Με την απάθεια και την ανοχή, με το κόμπλεξ μη μας χαρακτηρίσουν σπιούνους και βρεθούμε στο περιθώριο, δικαιώσαμε την ανατολίτικη νοοτροπία, το «ωχ αδελφέ», το «δεν θα βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα», το «έχει ο Θεός», το «να βρω μια θεσούλα στο δημόσιο», το «κοίτα να τη βγάλεις καθαρή». Αυτή είναι η αλήθεια που

αποφεύγουμε. Ακόμη και την ύστατη ώρα, την ώρα που ο σεισμός απειλούσε να μας «καταπιεί», κρύβαμε τις ευθύνες μας κάτω από το χαλί και το μόνο που μας απασχολούσε, ήταν πώς θα σώσουμε το τομάρι μας και τα λεφτουδάκια μας.

Άκριτα και με περισσή ευκολία αποδώσαμε τον σεισμό σε οικονομική κρίση και αρχίσαμε να παρακολουθούμε δείκτες και διαγράμματα, αποφεύγοντας να εξετάσουμε τον ρόλο του ανθρώπινου παράγοντα. Να βρεθούμε ενώπιον του ίδιου μας του εαυτού και να αναρωτηθούμε τι κάναμε λάθος. Αποφύγαμε να δούμε την πραγματικότητα πίσω από τους αριθμούς: την κρίση αρχών και αξιών, την πολιτισμική κρίση. Την παρακμή.

Δεν τολμήσαμε να παραδεχτούμε ότι το ελληνικό όνειρο ήταν μια φούσκα που έσκασε παταγωδώς. Ούτε τολμήσαμε να ομολογήσουμε ότι το πρόβλημα είμαστε εμείς οι ίδιοι. Με τον τρόπο που σκεφτόμαστε, με τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε, γενικότερα με τον τρόπο που ζούμε και που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Ο πυρήνας του προβλήματος είναι η νοοτροπία μας. Η νοοτροπία κακομαθημένων παιδιών που τα θέλουν όλα έτοιμα και ουρλιάζουν κάθε φορά που δεν τους γίνονται τα χατίρια.

Φταίμε όλοι, ανεξαρτήτως γενιάς, επαγγελματικής ή κοινωνικής θέσης, αξιωμάτων, ιδεολογίας ή κομματικής προτίμησης. Φυσικά, με διαβάθμιση. Οι ευθύνες δεν κατανέμονται ισομερώς. Άλλοι έχουν μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης και άλλοι μικρότερο. Αλλά δεν μηδενίζονται κίολας, γιατί έτσι καταργείται η έννοια του πολίτη. Είναι αδιανόητο μονίμως να φορτώνουμε τις ευθύνες σε ξένες καμπούρες, από τη στιγμή που φέρουμε τον τίτλο του πολίτη, άρα μετέχουμε στα κοινά. Ο πολίτης έχει δικαιώματα, αλλά έχει και υποχρεώσεις, τις οποίες οφείλει να τηρεί. Με βασικότερη, την υποχρέωση της συμμετοχής.

Ποιο ήταν, τέλος πάντων, αυτό το ελληνικό όνειρο, που διέλαθε της προσοχής συμμάχων, γειτόνων, φίλων και εχθρών; Ήταν η ανέμελη και αμέριμνη ζωή με δανεικά. Ο χρυσός κανόνας των ευκαιριών για πλουτισμό με φοροδιαφυγή. Η αποφυγή του

πνευματικού και σωματικού μόχθου. Η αδιαφορία για τα κοινά και το κοινό συμφέρον. Η εξύψωση του υλισμού και της ατομικότητας. Η ψήφος με ωφελιμιστικά κριτήρια. Η προσμονή του διορισμού στο δημόσιο. Η καταστροφή του όμορφου και η απαξίωση του σημαντικού. Η αυθαίρετη δόμηση. Σε τελική ανάλυση, το ελληνικό όνειρο ήταν «το κάνω ό,τι μου γουστάρει» και «δεν δίνω λογαριασμό σε κανέναν». Γιατί σε αυτήν τη χώρα υπάρχουν μόνο δικαιώματα, ποτέ υποχρεώσεις.

Είναι όντως όνειρο να ζει κανείς σε τέτοια χώρα, κάτω από τέτοιες συνθήκες και κοντά σε ανθρώπους με την ίδια ακριβώς νοοτροπία, γιατί ποτέ δεν χρωστάει σε κανέναν.

Θα αναρωτηθείτε, μα πώς και δεν μύρισαν από μακριά οι εργατικές μέλισσες το άνθος του ελληνικού ονείρου; Πώς και δεν κατέφθασαν σε σμήνη για να απολαύσουν το νέκταρ της εύκολης ζωής; Η εξήγηση είναι απλή. Στη χώρα αυτή κυριαρχούν απόλυτα οι κηφήνες, ένα μοναδικό στον κόσμο είδος, που δεν ελκύει τους εργατικούς, τους νομοταγείς και τους σώφρονες. Εκείνους που γνωρίζουν ότι ζωή χωρίς αξίες οδηγεί με βεβαιότητα στην παρακμή.

Το ελληνικό όνειρο ήταν ελκυστικό μόνο για τα εξ Ανατολών στίφη που βρήκαν τον μουσουλμανικό τους παράδεισο στο ξέφραγο αμπέλι. Το ελληνικό όνειρο μπορούν να βιώσουν μόνο όσοι ζουν άναρχα και απείθαρχα. Άλλωστε, όμοιος ομοίω αεί πελάζει. Στο χάος και την αταξία, εκεί όπου κυριαρχεί το παράλογο, οι πειθαρχημένοι και οι ορθολογιστές δεν αντέχουν ούτε για μια στιγμή.

Όχι, δεν ήταν τα μνημόνια που, όπως υποστηρίζουμε, «μας κατέστρεψαν». «Καταστραφήκαμε» λόγω του πρότερου βίου, της παντελούς έλλειψης σύνεσης και πρόνοιας. «Καταστραφήκαμε» λόγω της αμετροέπειας και της αλαζονείας μας, της αсуδοσίας και της βουλιμίας μας. Καταστροφικό ήταν το προηγούμενο διάστημα, όταν ξεπουλήσαμε τους εαυτούς μας για να αγοράσουμε μεζονέτες στα προάστια και αυτοκίνητα μεγάλου κυβισμού που ξεπερνούσαν κατά πολύ τις δυνατότητές μας.

Συνεπαρμέντοι από το ελληνικό όνειρο, δεν ακούσαμε την προειδοποίηση του ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη: «Στην Ελλάδα ζούμε πολυτελέστερα από όσο μας επιτρέπουν τα μέσα μας, πέρα από τις οικονομικές μας δυνατότητες και τις ψυχικές μας ικανότητες. Αυτό ήδη μας δημιουργεί προβλήματα και θα μας προξενήσει μεγάλο κακό» («Το Βήμα της Κυριακής,» 14/2/1988). Δυστυχώς, η προφητεία του σεμνού αυτού καλλιτέχνη επαληθεύτηκε.

Όχι, δεν ήταν και δεν είναι τα μνημόνια τα βαρίδια. Ήμασταν προ πολλού χρεοκοπημένοι ηθικά και πολιτικά. Η νοοτροπία και η συμπεριφορά που από αυτήν απορρέει, είναι τα πραγματικά βαρίδια που οδήγησαν σε αυτήν την κατάσταση που χαρακτηρίσαμε οικονομική κρίση για να αποφύγουμε μια και καλή την αυτοκριτική. Την οικονομική κρίση και τα μνημόνια έφερε η πολιτισμική παρακμή. Ο έλεγχος από τη βούληση και τις άγριες διαθέσεις των δανειστών ήρθε σαν τιμωρία για την έλλειψη μέτρου και σωφροσύνης. Από τη στιγμή που μόνοι μας δεν μπορούσαμε να τακτοποιήσουμε τα του οίκου μας, ανέλαβαν άλλοι να το κάνουν και μάλιστα κατά βίαιο τρόπο κατά πώς ορίζουν τα συμφέροντά τους. Και αφού μας ταϊζουν, αξιώνουν απόλυτη υποταγή.

Ο προ οικονομικής κρίσης τρόπος ζωής ήταν η ύβρις, ακολουθεί, όπως πάντα, η νέμεσις. Ύβρις ήταν ο δανεισμός για να πάμε διακοπές. Νέμεσις είναι να δανειζόμαστε για να εξοφλούμε τους λογαριασμούς μας.